

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 29 (2023)
ISSN 2028-2677, s. 75-94
DOI: 10.37055/sbn/171834

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 29 (2023)
ISSN 2028-2677, pp. 75-94
DOI: 10.37055/sbn/171834

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

BIAŁORUŚ – WE MGLE I OGNIU PUTINOWSKIEGO REWIZJONIZMU

BELARUS - IN THE MIST AND FIRE OF PUTIN'S REVISIONISM

Damian Jarnicki

ORCID: 0000-0002-1573-6200
Uniwersytet w Siedlcach

Abstrakt. Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienie analizy polityki bezpieczeństwa Białorusi w kontekście dynamiki i procesualności neomocarstwowej (asertywnej i rewizjonistycznej) kampanii Rosji. Celem artykułu jest, uwzględniające asymetrię relacji rosyjsko-białoruskiej dążenie do wyjaśnienia prób przełamania i dywersyfikacji białoruskiego statusu jako satelity Moskwy. Wysiłki te będą prezentowane na tle głównych wydarzeń bezpieczeństwa styku wschodnioeuroatlantyckiego i zachodnieurazjatyckiego – obszarów geopolitycznych, wikłających ze sobą losy i perspektywy zapewniania bezpieczeństwa (prze-trwania) Białorusi, w świetle kolejnych sekwencji aktywności międzynarodowych Rosji. Dlatego w strategii badawczej niniejszego artykułu założono wykorzystanie, pozwalających na systemowe, a zarazem redukcyjnie hierarchiczne konstatowanie – wykorzystanie instrumentarium badawczego, jakie dają (oprócz krytycznej analizy literatury) metody: abstrahowania, indukcji i analogii. Poczynione w zakresie problemów badawczych – ustalenia – co do: wpływu rewizjonizmu Moskwy na politykę bezpieczeństwa Białorusi (1), znaczenia i specyfiki nadzoru Moskwy nad „krynąbrną” Białorusią, w kontekście jej globalnej rosyjskiej projekcji jako mocarstwa (2), jak również postawy Białorusi wobec pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę (3), powinny wypełnić lukę w budowie realistycznej polityki wobec Białorusi. Główny problem badawczy niniejszej analizy sprowadza się więc do podstawowego pytania: Jak rosyjski rewizjonizm i asertywność na arenie międzynarodowej wpływa na podmiotowość, państwowość i politykę bezpieczeństwa Białorusi? Analiza i wykazane wnioski, powinny być więc przydatne do właściwego odbioru niedawnych, aktualnych i potencjalnie – nadchodzących działań - Białorusi na arenie międzynarodowej, jak również możliwości wykorzystywania Białorusi przez Rosję. Głównym wnioskiem płynącym z opracowania należy uznać wciąż znaczący wpływ Kremla na losy białoruskiej państwowości, warunkowy zręcznym utrzymywaniem przez Rosję Białorusi w swojej orbicie wpływów i „mocarstwowej wystawie” na geopolitycznym froncie zachodnim, w ważnym etapie rekonfiguracji globalnego ładu. W artykule wykazano, że w wyniku „powścią-gliwej apodyktyczności” Rosji wobec Białorusi, której pozwala się na „charakterną satelickość” i „krynąbrną lojalność”, wywiązuje się między tymi państwami systemowy konsensus, który, pozwalając Putinowi wciąż

czuć się imperatorem, wiąże Białoruś w sposób ograniczony w procesie rosyjskiego rewizjonizmu i dostarcza białoruskiemu dyktatorowi zasobów i osłony do przetrwania. W sytuacji, gdy nie jest możliwy, póki co powrót do „business as usual” z Zachodem i podłączenie pod tranzytowe koneksje Rosji z Zachodem, Łukaszenko próbuje realizować kontrydycyjny (choć przydatny Rosji) zestaw przeciwnych ról: „niechętnego współagresora”, jak i „zwolennika pokoju” w wojnie ukraińsko-rosyjskiej.

Słowa kluczowe: Białoruś, Związek Rosji i Białorusi, rewizjonizm Rosji, satelickość Białorusi, wojna pomiędzy Ukrainą a Rosją

Abstract. This article deals with the issue of analyzing the security policy of Belarus in the context of the dynamics and processuality of Russia's neo-power (assertive and revisionist) campaign. The aim of the article is, taking into account the asymmetry of Russian-Belarusian relations, an attempt to explain the attempts to overcome and diversify the Belarusian status as a satellite of Moscow. These efforts will be presented against the backdrop of the main security events at the East Euro-Atlantic and West Eurasian junction - geopolitical areas that intertwine the fate and prospects of ensuring the security (survival) of Belarus, in the light of subsequent sequences of Russia's international activities. Therefore, the research strategy of this article assumes the use of systematic and at the same time reductively hierarchical ascertainment - the use of research instruments offered (apart from the critical analysis of literature) by the following methods: abstraction, induction and analogy. In the field of research problems - findings - regarding: the impact of Moscow's revisionism on the security policy of Belarus (1), the importance and specificity of Moscow's supervision over "recalcitrant" Belarus, in the context of its global Russian projection as a superpower (2), and Belarus' attitude towards Russia's full-scale invasion of Ukraine (3) should fill the gap in building a realistic policy towards Belarus. The main research problem of this analysis comes down to the basic question: "how does Russian revisionism and assertiveness in the international arena affect the subjectivity, statehood and security policy of Belarus?". The analysis and the conclusions presented should therefore be useful for the proper reception of recent, current and potentially - upcoming activities - of Belarus in the international arena, as well as the possibility of using Belarus by Russia. The main conclusion of the study should be considered the Kremlin's still significant influence on the fate of the Belarusian statehood, conditioned by Russia's skilful maintenance of Belarus in its sphere of influence and its "power exhibition" on the geopolitical Western Front, at an important stage of reconfiguration of the global order. The article shows that as a result of Russia's "restrained domineering" towards Belarus, which is allowed "characteristic satelliteness" and "recalcitrant loyalty", a systemic consensus develops between these countries, which, while still allowing Putin to feel like an emperor, binds Belarus in a limited in the process of Russian revisionism and provides the Belarusian dictator with the resources and cover to survive. In a situation where a return to "business as usual" with the West and connecting Russia to transit connections with the West is not possible for the time being, Lukashenko is trying to implement an adversarial (albeit useful for Russia) set of opposing roles: a "reluctant co-aggressor" and a "supporter of peace" in the Ukrainian-Russian war.

Keywords: Belarus, Union of Russia and Belarus, the revisionism of Russia, Belarusian satellite, war between Ukraine and Russia

Wprowadzenie

Choć powszechnie wiadomo, że czyny liczą się bardziej niż słowa, szczególnie w poważnych relacjach międzynarodowych i zapewnianiu bezpieczeństwa (państwa, narodu), uznaje się również, że spójność narracji dyplomatycznej z realizacją polityki bezpieczeństwa jest wizytówką racjonalnych i wpływowych graczy na politycznej arenie świata. Jednak wpływowi (tymczasowo lub pozornie), ale wizerunkowo nieracjonalni również mają w układance globalnej architektury bezpieczeństwa swoją „niszę”.

O przypadku unikatowej podmiotowości politycznej i trwającym prawie trzy dekady (1994-2024) osobliwym folklorze dyplomatycznym (przy postępującym wewnętrznym zwątpieniu i rezygnacji uciskanego społeczeństwa) można mówić w przypadku Białorusi.

To jej lider – Aleksander Łukaszenka, potrafi, w ciągu zaledwie kilku tygodni, wypowiadać się pod adresem swojego geograficznego sąsiada - Ukrainy, wpiersz żalując niewykorzystanej szansy „rozwiązania ukraińskiego problemu w 2014 roku, kiedy (jej armia) była nieprzygotowana” (Sheftalovich 2023), by następnie życzyć narodowi ukraińskiemu z okazji obchodzonego w trudnym czasie zmagania z rosyjskim najeźdźcą – Dnia Niepodległości – „aby na ich ziemi zapanował bezcenny pokój” (Waleński 2023).

Spektrum antytetycznych z punktu widzenia racjonalności i logiki, działań Białorusi na arenie międzynarodowej ma jednak więcej uwarunkowań, aniżeli ekscentryczna (choć dająca zręczność polityczną) osobowość jego przywódcy. Mega-uwarunkowaniem białoruskiej polityki bezpieczeństwa, które pozwala: trwać reżimowi Białorusi – po pierwsze przetrwać, po drugie – „grywać” w lidze powyżej jej „geopolitycznej rangi”, jest struktura relacji, jaka zachodzi pomiędzy nią, a Rosją.

Rozwijając tematykę niniejszego artykułu, należy stwierdzić, iż barwną analogią relacji Mińska i Moskwy, jest system relacji pomiędzy Chinami i Koreą Północną a otoczeniem międzynarodowym. Zatem kontekstem tematycznym i rdzeniem metodologicznym niniejszej pracy – przedmiotem badań – należy określić istotę i wpływ relacji rosyjsko-białoruskich na podmiotowość i charakterystykę białoruskiej polityki bezpieczeństwa oraz działania na arenie międzynarodowej.

Literatura przedmiotu, w stopniu zasadniczo wyczerpującym, traktuje o poszczególnych wymiarach białoruskiej bądź rosyjskiej polityki bezpieczeństwa. Luka badawcza polega zdaniem Autora na wciąż występującym braku odpowiedniego zrozumienia i wytłumaczenia perspektywy białoruskiej satelickiej zależności (jak i poszukiwań przestrzeni asertywności). Wymaga to aktualizującej (szczególnie uwzględniającej wydarzenia po 2014 r.) refleksji nad przepływami i zmiennością relacji: dawnego „centrum” – Moskwy (które już nie jest tym samym „centrum”) oraz wciąż postrzeganego jako ambiwalentnego i enigmatycznego – „satelity” białoruskiego.

Celem poznawczym tego artykułu określono: poszukiwanie i ustalenie, specyfiki relacji państw (dawniej) satelickich o współczesnym znaczeniu pivotalnym dla mocarstw w obecnej globalnej architekturze bezpieczeństwa. Celem użytecznym założono: nakreślenie zakresu autonomii, ale również skali przymusu działań podejmowanych w celu zachowania białoruskiej podmiotowości (geo)politycznej przez reżim Łukaszenki.

Główny problem badawczy niniejszej analizy sprowadza się więc do podstawowego pytania: „jak rosyjski rewizjonizm i asertywność na arenie międzynarodowej wpływa na podmiotowość, państwowość i politykę bezpieczeństwa Białorusi?”

Komplementarnymi wobec głównego problemu badawczego, ustaleniami, ustanowiono problemy (pytania) – szczegółowe: „jakie znaczenie dla wydzźwięku mocarstwowości Rosji, ma stopień podporządkowania i integralnych z Rosją, działań Białorusi?” oraz „jaką rolę w prowadzeniu inwazji Rosji na Ukrainę, odgrywa Białoruś?”. Powyższy węzeł elementów sytuacji problemowych będzie eksplorowany także pod kątem perspektyw relacji między dwoma państwami, którymi rządzą Putin i Łukaszenka.

W związku z zaprezentowaną koncepcją metodologiczną artykułu, formułuje się dedykowaną mu hipotezę badawczą w brzmieniu: „rewizjonizm Rosji należy przypuszczalnie rozpatrywać jako kampanię korzystną dla reżimu Łukaszenki, dającą mu wraz z określonymi rolami wobec konkurentów geopolitycznych, kredyt zaufania na Kremlu (a przy okazji legitymizację do zaostrzania wewnętrznej polityki bezpieczeństwa). Stąd, w polityce bezpieczeństwa Białorusi występuje przemieszana z zasadniczą uległością wobec Putina, koncesjonowana asertywność Łukaszenki, pozwalająca koniunkturalnie zachować zarówno parasol ochronny, jak i dystansować się od określonych planów Putina”.

Do weryfikacji hipotezy posłużą, przede wszystkim metody: abstrahowania (umożliwiającej m.in. selekcję kluczowych wydarzeń wokół białoruskiego bezpieczeństwa), analogii (zestawiającej te wydarzenia z kontekstem i konsekwencjami próby neomocarstwowej rekonkwisty ziem i wpływów Moskwy) oraz indukcji (wyprowadzającej i izolującej z tych wydarzeń – konkretne mechanizmy białoruskiej polityki bezpieczeństwa).

Meandry strategicznej zależności Białorusi od Rosji

Już na początku nowego millenium, a więc w parę miesięcy po utworzeniu Państwa Związkowego Rosji i Białorusi, Agata Wierzbowska-Miazga z rodzimego Ośrodka Studiów Wschodnich zestawiała ze sobą semantycznie niezwykle trafnie, sytuację problemową w postaci pytania o predestynację Białorusi w tym nowym organizmie politycznym. Wyartykułowała bowiem sytuację problemową czy ten polityczny mariaż Moskwy i Mińska predestynuje Białorusinów do wzmocnienia realnej „Republiki Białoruś”, czy może cofa Białoruś do kategorii znanej z ubiegłego systemu „Republiki białoruskiej” (Wierzbowska-Miazga 2001).

Funkcjonuje bowiem, wiele autorskich opinii, w tym m.in. Paweła Usova, wskazujących na ścisły związek i nieprzypadkową koicydencję kulisów kształtowania oraz efektów losów politycznych obu państwowości Rosji i Białorusi. Bardzo długo relacja rosyjsko-białoruska przypominała relację symetrycznej satysfakcji. Z tej dwójki jednak, to Moskwa efektywniej realizowała określony plan względem Mińska, aniżeli oceniać odwrócenie tych skutków efektywności wpływu Mińska na Moskwę. O ile w latach dziewięćdziesiątych Moskwie chodziło o przetrwanie

w blasku dawnej siły jako perspektywicznego bieguna geopolitycznego, w pierwszej dekadzie XXI wieku – realizowana była przez Moskwę coraz ściślejsza integracja i zawładanie rdzeniem białoruskich wpływów w ośrodku władzy, to kolejne lata zdawały się być już wyczekiwaniem Kremla na dogodnie do inkorporacji Białorusi, okoliczności. Mimo, że to Ukraina, a wcześniej Gruzja zostały uprzednio „subordynowane” (Usov 2020).

Jak opisuje Józef Tymanowski, w przypadku obu państw można mówić o ścisłej symbiozie politycznych tożsamości i wspólnej kalibracji geopolitycznych orientacji strategicznych. Począwszy od przemian transformacyjnych lat dziewięćdziesiątych i określonego klimatu relacji międzynarodowych, zauważalne było podążanie Mińska za „krokami” Moskwy. Z incydentalną regularnością miało miejsce dyskutowanie przez Białoruś określonego zakresu autonomii, na który pozwalała – zajęta akurat innymi sprawami, bądź zainteresowana – „nieobliczalnością asertywności” Łukaszenki, Moskwa. Przybierało to formy korzystnych dla Rosji aktów podostrzenia relacji z Zachodem, nowych odwilży lub też okresów względnej współpracy. Niemniej także wariantów orientalizacji polityki Białorusi, w ramach dążeń do wytwarzania pozorów polityki wielowektorowości – co akurat uwiarygadniało także forsowaną przez Rosję budowę świata wielobiegunowego. Istniała ponadto w tej relacji dostrzegalna prawidłowość wzmacniania dyktatu Kremla wobec Białorusi, w sytuacji, gdy konsolidowała i petryfikowała się omnipotencja władzy w Rosji (Tymanowski 2017, s. 218-219).

Relacja rosyjsko-białoruska została ukształtowana przez wybitnie geopolityczną sekwencję wydarzeń w przestrzeni poradzieckiej, w wyniku których wykuły się trzy grupy państw dawnych satelitów. Pierwszą była grupa państw pozachodnich – które można nazwać „chwilowo odpuszczonymi”, bądź przeznaczonymi do późniejszej neutralizacji (Polska, Pribałtika). Drugą stanowiły państwa neutralne tj. Turkmenistan, Uzbekistan i Azerbejdżan, które były bądź niezależne bądź nieopłacalne z punktu widzenia kosztów dominowania, a przede wszystkim potencjalnie nieszkodliwe i nieantagonistycznie nastawione wobec Rosji. Trzecią grupę bardzo długo stanowiły państwa, wśród których znalazła się, obok Kirgistanu, Tadżykistanu i Kazachstanu, właśnie Białoruś. Grupę tę cechowała w percepcji Moskwy, szansa czy wręcz gwarancja dominacji, bazująca na fundamencie więzi kulturowo-społecznych, uzależnienia gospodarczego, a przede wszystkim – kontrybucji obronnych Moskwy (Marshall 2017, s. 35-36).

Ten strategicznie położony, niespełna 10 milionowy – naród i organizm polityczny, stał się biorąc pod uwagę sytuację na innych kierunkach i teatrach zmagania Rosji, priorytetowym – w zależności od potrzeb: buforem, forpocztą lub tranzytem - Moskwy. W obliczu tego, jak wskazuje Artur Roland Kozłowski, przez władzami w Mińsku roztaczały się określone opcje geopolityczne. Była to przede wszystkim opcja autarkiczna (zwana przez autora „drogą donikąd”), na którą w zasadzie, poza Azerbejdżanem, nie stać było żadnego postradzieckiego aktora. W tym właśnie

mocno limitowanego gospodarczo i rozwojowo - państwa białoruskiego. Była to również okcydentalistyczna opcja zachodnia, w której realizacji, system przeszkód stanowiły zarówno obsesyjne dążenie Rosji do utrzymania Białorusi w swej strefie wpływów, jak i zasadniczo wciąż mocno rezonująca tożsamość radziecka. Jak się okazuje, najbardziej atrakcyjną i pasującą establishmentowi białoruskiemu, okazała się opcja eurazjatycka. Pozwalała nie tylko uspokoić zaciskające się na Białorusi - wpływy rosyjskie, ale także możliwie zorientować się w pewnym stopniu na Chiny (Kozłowski 2015, s. 233-290).

W obliczu również trwałego sceptycyzmu Zachodu wobec Białorusi, limitowanego dodatkowo w perspektywie Mińska, zawsze wyjściowymi oczekiwaniami wobec polityki wewnętrznej państwa, jak również oczywiście symetrycznymi obawami o perspektywę rozniecenia kolorowych rewolucji na Białorusi, Mińsk zrewidował swoje cele. Suplementował odtąd swoją wielowektorowość (podobnie zresztą jak Rosja), kierunkami współpracy autorytarnej z m.in. Wenezuelą, Iranem czy państwami afrykańskimi tj. położone w strategicznym miejscu Zimbabwe. Czyli z państwem położonym w m.in. geostrategicznej bliskości kooperującej z Rosją - RPA (Kłaczyński 2017, s. 196-197).

Świadectwem zmagania o podmiotowość Białorusi na arenie międzynarodowej w obliczu Wielkiego Brata za miedzą, a *de facto* coraz mocniej obecnego również na terytorium Białorusi, były wysiłki (konstruowane odpowiednimi zapisami w dokumentach strategicznych), aby występować w świecie mimo wszystko jako posiadający pewną strategiczną autonomię. To jest podmiot, który będzie przy tym neutralnym podmiotem stosunków międzynarodowych, niestowarzyszonym realnie z żadnym „zablokowaniem konkurencji” współczesnego ładu globalnego. Świadczyć o tym miało formalne przystąpienie do Ruchu Państw Niezaangażowanych w 1998, jak i zachowywanie enigmatycznych stanowisk w wielu sprawach bezpieczeństwa międzynarodowego. Ta symboliczna strategia „biernej aktywności” na arenie międzynarodowej miała przynieść Białorusi, zdaniem Aleksija Sivitskiego - Dyrektora mińskiego Centrum Spraw Strategicznych i Polityki Zagranicznej – liczne możliwości dywersyfikacji swojej reprezentatywności i możliwości prowadzenia polityki zagranicznej (Sivitsky, 2020). Prawdopodobnie, w zamierzeniu Mińska, ta strategia miała również pozwalać dystansować się od coraz wyraźniejszych odruchów neoimperialnych i neorewizjonistycznych - Kremla.

Wkrótce, właśnie narastający rewizjonizm Rosji (zadeklarowany zresztą w 2007 roku w Monachium przez Putina) stał się punktem odniesienia i poligonem weryfikowania deklaratywno-wolicjonalnej autoidentyfikacji Mińska, a także wyboru enigmatycznego statusu w stosunkach międzynarodowych.

Pierwszym poważnym aktem weryfikacji postawy Mińska wobec powrotu do coraz aktywniejszej i bardziej arbitralnej polityki na obszarze postradzieckim Rosji, była 5-dniowa wojna gruzińsko-rosyjska. Wówczas, w obliczu wielu kontrowersji

związanej z tą militarną subordynacją Tbilisi przez Moskwę, Białoruś zasadniczo asertywnie i *de facto*, również zgodnie z obawami o własną integralność terytorialną – odmawiała politycznego wsparcia Rosji w postaci oczekiwanego uznania Abchazji i Osetii Południowej. Było to wówczas, jak się uznaje, dodatkowo, dość ryzykowną strategią negocjacyjną surowcową wobec Moskwy, po licznie występujących wówczas (2003-2007) wojnach gazowych (Mironowicz 2011, s. 161).

Szansą na odnalezienie się w ponownym akcie awanturnictwa Moskwy w jej sąsiedztwie, Białoruś dostrzegała w przypadku aneksji Krymu i destabilizacji Donbasu. Wówczas należy mówić jednak o całkowicie innych motywacjach, które powodowały obozem Łukaszenki. Wg Magdaleny Karolak-Michalak, spektrum motywacji w zasadzie całego establishmentu białoruskiego stanowiło to, iż być może po raz pierwszy bardziej od wpływu Moskwy na Mińsk, obawiano się wzorowanej na ukraińskim Majdanie – potencjalnej „operacji specjalnej Zachodu” na ulicach Mińska, Homla czy Grodna. W konsekwencji tamtych wydarzeń, reżim Łukaszenki stał się o wiele bardziej przewencyjny – nie tylko wyprzedzający, ale również kreuujący zagrożenia, a w związku z tym również – progresywnie represyjny (Karakolak-Michalska 2017, s. 336).

Abstrahując jednak od powyższego, to reperkusje Majdanu w postaci rozpoczęcia wojny hybrydowej (nieprzynajmniej do tego) Rosji, stały się potencjalnie niepowtarzalną szansą zaistnienia i podbicia swojej pozycji przez Mińsk. Reżim Łukaszenki mógł bowiem przydać się zarówno coraz bardziej izolowanej Moskwie, jak również spróbować dokonać odpowiedniej projekcji wizerunku, brylując wśród zainteresowanych ustabilizowaniem sytuacji wokół Ukrainy – euroatlantyckich ośrodków siły (Świder 2015, s. 293-295).

W toku tamtejszych wydarzeń, Łukaszenko podjął skomplikowaną grę, podczas której występowały jednocześnie (Szerepka 2016, s. 201-208):

- akty krytyki uciekającego Janukowycza, w celu zbudowania odpowiedniego gruntu pod nowe nastroje polityczne na Ukrainie;
- wizyty dyplomatyczne (w tym obecność na inauguracji prezydentury Poroszenki) w Kijowie, i równoczesne działania potwierdzające lojalność wobec Moskwy – „Ukraińcy są sami sobie winni”;
- oskarżenia pod adresem inspirowania przewrotu państwowego na Ukrainie przez Zachód oraz podżeganie białoruskich bojowników do walki w Donbasie po stronie Ukrainy;
- przyjmowanie negocjacyjnych gremiów szczytów rozmów pokojowych Mińsk-1 i Mińsk-2, wraz z sygnowaniem nazwą białoruskiej stolicy Protokołu pokojowego;
- aktywności w zakresie zdyskontowania izolacji polityczno-gospodarczej Rosji, poprzez białoruski reeksport z Zachodu do Rosji, jak również pośrednio z Rosji do Ukrainy;

- próby budowania uprzywilejowanej pozycji handlowej wobec Ukrainy, przy jednoczesnym deprecjonującym stosunku do perspektyw implementacji porozumień strefy wolnego handlu Wspólnoty Europejskiej z Kijowem;
- deklaracje o chęci wysłania na zdestabilizowaną Ukrainę kontyngentu „białoruskich sił pokojowych”.

Piętno i pułapki rewizjonizmu Rosji w polityce bezpieczeństwa Białorusi

Zdaniem Paveła Matsukevicha i Ryhora Astapenii, powyższa niespójność konceptu polityki realizacji białoruskiej racji stanu przez establishment Łukaszenki prowadzi do odwrotnego celu, niż zakładanych reaktywnych korzyści konsumowania nadarzających się okazji. Zdaniem Autorów, skutkuje to degradacją białoruskiej polityki zagranicznej, której następstwa wynikają z przeszacowania własnych możliwości. Jednakże, w wyniku tego odsłaniają się też prawdziwe intencje Mińska. Co więcej, oportunistyczne wobec Moskwy zwroty polityki zagranicznej Białorusi, realizowane temporalnie adekwatnie do wzrostu zacieśniania systemu represji w Białorusi, generowały nie tylko dalsze straty wizerunkowe, utratę resztek wiarygodności, całkowite odsłonięcie nieracjonalności „białoruskiego modelu biznesowego”, a przede wszystkim pozycjonowały Białoruś w określonych rolach międzynarodowych. Nie są to bynajmniej – do czego dążył deklaratywnie Łukaszenka - role regionalnego stabilizatora, a raczej role cichego agresora idącego w sukurs rosyjskiemu imperia-licie. Białoruś występowała więc jako gracz, który we mgle i ogniu destabilizacji regionu chce ugrać dla siebie korzyści. Choć tak naprawdę też – realizował wszelkimi koniecznymi środkami troskę o przetrwanie reżimu, cynicznie, jak zauważają autorzy – czy to w kontekście wspierania Rosji, czy ucisku wewnętrznego, udając „wschodnioeuropejską Genewę” (Matsukevich, Astapenia 2022).

Trudno, jednakże zakładać, jak wskazuje Andrzej Wawrzusiszyn, że Mińsk nie dostrzeże, iż przy rosnącej współpracy aparatów bezpieczeństwa tzw. „ZBiR-u”, koordynacji wielu informacyjnych i pozainformacyjnych „rewizjonistycznych konkurencyjnych operacji” wobec Zachodu, Moskwa (po skutecznym zaakcentowaniu obecności na Kaukazie) obecnie konsekwentnie przedostaje się, kierując wektor projektu i osobliwego instrumentarium budowy „rosyjskiego miru” - w „centrum międzymorza bałtycko-czarnomorskiego”. Trudno tym samym nie dostrzegać tego, że ważny element tego procesu – czyli utrwalenie obecności wojsk rosyjskich na Białorusi (Wawrzusiszyn 2022, s. 270-273) to gambit dalekosiężnego planu:

- w wariacie pesymistycznym, pozwalający utrzymać resztki *quasi*-imperialnych wpływów w razie niepowodzenia neorewizjonistycznej kampanii na tym kierunku;

- w wariacie optymistycznym dla planów Kremla – wypychający Białoruś do coraz większego brania na siebie odpowiedzialności za wykonywanie wybranych misji supportowania neomocarstwowych ambicji Rosji;
- w każdym z nich, niezaprzeczalny akt – strategicznego narzucania Mińskowi jego geopolitycznej predestynacji, przy bezpiecznym i bezkosztowym – w porównaniu do potencjalnej inwazji – kontrolowaniu i warunkowaniu jego obecnej formy państwowości.

Zapewne, poniekąd, z powodu autorytarnego profilu politycznego i serii działań powodujących trwonienie legitymacji władzy swojej państwowości, jak również z utrwalonego już obsesyjnego wyczulenia na punkcie rozpętania na Białorusi „kolorowych rewolucji”, wg Nadji Douglas, można mówić o zdecydowanej priorytetyzacji bezpieczeństwa wewnętrznego przez reżim Łukaszenki. Zdaniem Douglas, widoczna jest tam konsekwentna, głęboko przenikająca z pionu władzy do społeczeństwa, systemowo forsowana sekurytyzacja życia publicznego. W jej wyniku, potencjalnie na własnie – ewentualność nieszablonowej jak na dotychczasowe relacje białorusko-rosyjskie, interwencji z Moskwy, jak również pod kątem odbieranych sygnałów niezadowolenia społecznego i łącznie możliwego w przypadku poprzednich dwóch okoliczności – wymuszonego trybu zmiany władzy – Łukaszenka rozbudowuje i odpowiednio finansuje, znaczne siły bezpieczeństwa. Przed nadchodzącymi (jak wiadomo, sfałszowanymi wyborami prezydenckimi w 2020 r.), w 2019 r., białoruski establishment (w porównaniu na 100 000 obywateli, podobnego kryterium, w dużo większej i bardziej liczebnej Polsce i na Ukrainie) dysponował, łącznie większym stopniem nasycenia personelem aparatu bezpieczeństwa od Polski i Ukrainy. W przypadku Białorusi było to około 1200 przedstawicieli sektora bezpieczeństwa, podczas gdy w Polsce było to w tamtym czasie, poniżej 200, a na Ukrainie niewiele ponad 400 – co ukazuje dwukrotną przewagę przedmiotowego nasycenia na Białorusi. Znamienna jest tu również składowa ponad 900 mundurowych białoruskiej Policji – w porównaniu z poniżej - 200 Policjantów w Polsce i około 300 na Ukrainie. Co znamienne, również liczebność sił Resortu Wewnętrznego na Białorusi – wyliczana na około 100 przedstawicieli bezpieczeństwa na 100 000 ludności, była większa od analogicznego personelu na Ukrainie i niewiele mniejsza od połączonych sił granicznych Polski i Ukrainy (Douglas 2023, s. 861-862).

Jak konstatują Kamil Kłysiński i Piotr Żochowski z Ośrodka Studiów Wschodnich, obecny ster rozwojowy na Białorusi (z dużą utratą walorów profesjonalizmu i możliwości przeprowadzenia, czy to realnych szans transformacji Białorusi, czy to merytorycznego dyplomatycznego dialogu z Zachodem), przejął, zmieniając diametralnie dotychczasowy *status quo*, w pełni, sektor siłowy. Nie jest tajemnicą, że jest on w pełni uzależniony i dyspozycyjnie wykonujący polecenia Łukaszenki (Kłysiński, Żochowski 2023, s. 44-45).

W wyniku tego procesu, w odpowiedzi na wydarzenia 2020 roku sytuacji wewnętrznej Białorusi, determinowany dodatkowo konsolidacją systemu władzy w Rosji po 2018 roku, Łukaszenko, doprowadził na granicach Łotwy, Litwy i Polski do wydarzeń bezprecedensowego kryzysu migracyjnego lata i jesieni 2021 r.

Biorąc pod uwagę, że pod koniec lutego 2022 r. Rosja uruchomiła pełnoskalową inwazję na Ukrainę, a od 2014 roku realizowała względem tego państwa, złożoną z naginającej narracji samostanowienia oraz omijającą prawo międzynarodowe systemową agresję hybrydową, zorganizowana destabilizacja granic UE i NATO – wydaje się naturalną konsekwencją kolizyjnego kursu Zachodu i ZBiR-u. To mocno absorbujące bezpieczeństwo wewnętrzne państw frontowych blokowego rywala uruchomienie „broni demograficznej”, wydaje się wyjątkowo składnym pod kątem czasu wystąpienia, skompilowanym z potrzebą zdekcentrowania uwagi od dalszych intencji Moskwy, zdyskontowaniem nastrojów establishmentu Łukaszenki. To białoruski przywódca, jak pisze Maciej Pieczyński, wielokrotnie straszył, de *facto* jak Recep Tayyip Erdogan, świadomy skonstruowanej przez białoruskie służby na początku drugiej dekady XXI wieku - „Operacji Śluza”, dekompresją szczelności granic wspólnot euroatlantyckich. Wsparcie realizowanych rękami białoruskich służb wydarzeń, przez maszynę propagandową Kremla oraz efemeryczna obecność przedstawicieli FSB w tym kryzysie migracyjnym (Pieczyński, 2022, s. 5-16), wpisuje się w rosyjską koncepcję zamglonej wojny nowej generacji. Wydaje się być wręcz dobitnym studium eksplikującym zdolność wpływania Moskwy na wektory polityki bezpieczeństwa mniejszego donatora Państwa Związkowego.

Ważnym i być może oczekiwanym przez Moskwę w kontekście zakładanych skutków planowanej inwazji na Ukrainę rewersem niniejszego „napuszczenia” Białorusi na państwa frontowe NATO i UE, wywołującym bezprecedensowy kryzys dyplomatyczny (z wydaleniem dyplomatów włącznie) który notorycznie wchodził wręcz na kolejne szczeble drabiny eskalacyjnej, jest zerwanie wielu dekad trudnego dialogu między uwikłanymi w potyczki graniczne i propagandowe – państwami, a także bezprecedensowe przeorientowanie białoruskiego handlu na Rosję (Kłyśiński 2023, s. 9-11).

Łukaszenka – „sąsiad” wojny

Atak Rosji na Ukrainę postawił reżim Łukaszenki przed realnym wyzwaniem, nie tylko trudnego wizerunkowego i funkcjonalnego: „sprawdzam”. Wszystkie powyższe uwarunkowania i mechanizmy wcześniej przytoczonych wpływów Rosji wobec Białorusi, jak również jej działania na arenie międzynarodowej (włączając w to „terrorystyczne” ściągnięcie międzynarodowego lotu z politycznym dysydemem, propagandowe rozgrywanie polskiego dezertera), pozycjonowały Białoruś władzy Łukaszenki jako państwo na określonym kursie geopolitycznym, potwierdzanym

spektrum działań wewnątrz państwa. Wobec tego, w celu karkołomnego spięcia dotychczas forsowanego wizerunku, maksymalnie zmobilizowano białoruską machinę propagandową. Interesujące badania w tym zakresie, w czasie, co ważne - gdy opadł już pierwszy kurz wojenny (czyli od września do listopada 2022 r.), prowadził Petro Katerynych. Badał on główne treści tematyczne propagandy, zdominowanej przez reżim białoruski, systemu medialnego. Strukturę propagandy wojennej w tamtym okresie stanowiły następujące składowe i tendencje (Katerynych 2023, s. 23-39):

- wśród głównych bloków tematycznych znajdowały się takie kwestie, jak:
  - etykietujące portretowanie Ukraińców (m.in. dehumanizacja, podkreślanie ukraińskiej agresji, ukraińskich nastrojów neonazistowskich, skorumpowanego, niekompetentnego rządu),
  - zachodnie zagrożenie (m.in. ekspansja NATO, mieszanie się UE w sprawy wewnętrzne Białorusi, zachodnia manipulacja Ukrainą),
  - ocena sytuacji na froncie (m.in. gloryfikacja sukcesów i heroizmu wyzwalających Ukrainę żołnierzy, deprecjonowanie postępów obrony i kontrofensywy Ukrainy, forsowne przyznawanie racji decyzji o inwazji Rosji),
  - prezencja Białorusi jako „państwa miłującego pokój (m.in. podkreślanie defensywnego usposobienia Białorusi, podkreślanie form współpracy z organizacjami międzynarodowymi, emfazowanie białoruskiego dążenia do realizacji ról mediatora w tym konflikcie, narracja promująca regionalne inicjatywy pokojowe oraz – pochylenie się nad tragedią społeczno-cywilnej strony konfliktów);
- tendencje spadkowe dotyczyły zabiegów dotyczących deprecjacji ukraińskiej państwowości i demonizacji zachodu; o ile w przypadku tendencyjnego „portretowania” Ukrainy i Ukraińców można mówić o stromym zjeździe intensywności propagandowej, o tyle treści poświęcone Zachodowi – nie notujące dużej intensywności, zaliczyły w omawianym okresie analogicznie – delikatny spadek;
- tendencje wzrostowe w danym okresie zaliczyła natomiast narracja frontowa oraz przekaz pozycjonujący reżim Białoruski w szeregu państw zainteresowanych pokojem;
- jednak finalnie najbardziej „nieśmiała”, a zarazem najbardziej konsekwentna propaganda, charakteryzująca się niewykraczającym poza pewien poziom intensywności, była właśnie propaganda transponująca przekaz poświęcony „pokojowym” konotacjom białoruskiej polityki.

Syntezy, reprezentatywnej i niezwykle precyzyjnej analizy „kluczenia” lidera białoruskiego establishmentu wobec faktu wojny, jak i prawdy w zakresie udziału Białorusi „w specjalnej operacji wojskowej” dokonała Justyna Olędzka. Z zebranych przez Autorkę cytatów, wskazujących na kompilację kilku strategii narracyjnych („strategiczna niedecyzyjność gwarancją bezpieczeństwa Białorusinów”,

„Nadszedł czas na Azję” i „Nowa Białoruś na własnych zasadach” (Olędzka, 2022, s. 13-18), wynika enigmatyczny obraz (przywódców?) Białorusi. Jego przekaz można wiernie, a jednocześnie nieco przewrotnie wyrazić sformułowaniem: Białoruś jest konsekwentnie przez Zachód popychana do wojny, mimo to, nie mobilizuje swoich wojsk – jedynie prowadzi rekonesans potencjału obronnego, jednakże pacyfistycznie nie zważając na powyższe, bierze udział w wojnie na Ukrainie, ochraniając jedynie swoje bezpieczeństwo narodowe, a deprecjonując perspektywę wygranej Ukrainy, pracuje na rzecz mediowania stronom konfliktu (*Ibidem*, s. 15),

Fakty przemawiają za tym, że doktrynalne spoiwo zapisów i oczekiwań wspólnej polityki obronnej wywołało określone konsekwencje wikłające Białoruś w wydatne i odciążające wysiłek wojenny, wsparcie Putina. Reżim Łukaszenki stanowił, obok innych antyzachodnich państw, składową „polistrategicznego pakietu ubezpieczenia inwazji” i utrzymania przetrwania podstaw zasilania funkcjonowania państwa agresora. Jak pisze, w *Militaire Spectator*, Tony Selhorst, podczas gdy w Pekinie, Putin widział osłonę dyplomatyczną i chłonny rynek przekierowania strumienia gospodarczego i handlowego, w Teheranie (jak się okazało później również w Korei Północnej) kooperanta w handlu uzbrojeniem, Białoruś stała się decydującą trampoliną do podjętej próby realizacji wieloaspektowego *Blitzkriegu* na Ukrainę (Selhorst 2023, s. 241). „Zdystansowany współagresor” (Kłysiński, Żochowski 2023b) ponadto, właściwie „odprowadzał” na wojnę Putina, uczestnicząc w decydujących dniach 10-20 lutego 2022 r. w sojuszniczych manewrach wojskowych (Walker 2023, s. 6).

W zakresie *stricte* przebiegu wojny, wypada wskazać, że tylko podczas pierwszego roku walk (a więc od jej początku), jak wylicza Maksim Bidziura, Białoruś (Bidziura 2023, s. 27):

- tworzyła odpowiednie warunki, umożliwiające próbę podbicia Kijowa;
- leczyła poszkodowanych na froncie rosyjskich żołnierzy;
- zapewniała obronną logistykę dofrontową – przemarsz wojsk i przesył uzbrojenia, potrzebnych surowców;
- wyznaczyła swoje wojska i zasoby wojskowe do „wspólnego białorusko-rosyjskiego zgrupowania wojskowego”.

W kontekście przebiegu i odbioru sytuacji frontowej zmagania Ukrainy z Rosją, ważne jest również to, jakie znaczenie geostrategiczne dla Rosji ma „białoruski balkon” nad Europą Wschodnią i jak to znaczenie jest instrumentalizowane w rewizjonistycznej polistrategii Moskwy.

Jak piszą Jurij Zverev i Nikołaj Mezhevich, Białoruś stanowiąc ważny atut szerszej rozgrywki z Zachodem, jest częścią subsystemu regionalnego kompleksu bezpieczeństwa – zachodniego teatru wojennego Rosji (Zverev, Mezhevich, 2022, s. 76) o znaczeniu strategicznym dla:

- stymulowania napięcia wokół Przesmyku Suwalskiego (w trakcie działań na Ukrainie – znacznie dekoncentrującego potencjalnie uwagę państw wspierających Kijów),

- defensywnego zabezpieczenia sił Obwodu Kaliningradzkiego i wyłączenia przestrzeni powietrznej państw bałtyckich NATO przez rozlokowane na Białorusi systemy S-300 i S-400.

Rzadko dostrzegane w literaturze przedmiotu (silnie zdominowanej przez podkreślanie głównie dyktatu lub też dominacji Moskwy nad Białorusi i związanego z tym uzależnienia Mińska od Moskwy), kwestie, artykułuje interesująco Emily Ferris z brytyjskiego Tink Tanku RUSI. Autorka sygnalizuje, iż postępująca integracja Rosji, jak nazywa Białoruś „kolejnym okręgiem wojskowym”, buduje, szczególnie w obliczu izolacji Rosji, także zależność Moskwy od Białorusi. Ferris stwierdza, że bądź w wyniku oportunistycznych fluktuacji orientacji polityki Łukaszenki, bądź w przypadku prodemokratycznego przewrotu na Białorusi, fakt stanowienia obecnie „wojskowej montowni” Rosji przez Białoruś, może determinować ryzyka stanowienia przez Mińsk „miękkiego podbrzusza” rosyjskiej maszyny wojennej (*Passim* Ferris 2023, s. 2-3). Z drugiej strony, zabezpieczeniem i pewnym „strategicznym” gorsestem, niepozwalającym Białorusi na określone wahnięcia w lojalności wobec Rosji jest to, że poprzez szereg działań polityczno-militarnych, Kreml uczynił Białoruś elementem, a więc także więznięm bilansowania równowagi strategicznej z USA/NATO (Chesnut 2023, s. 23). Rosyjską kotwicą aktualizacji statusu białoruskiej podmiotowości w „ZBiR” jest, *de facto* przywracające stan z 1996 roku, utworzone odpowiednimi zmianami w białoruskiej konstytucji w 2021 – umiejscowienie w 2023 r. taktycznej broni nuklearnej. Na porządku dziennym występuje bowiem eskalacyjne konsumowanie tej dyslokacji w narracji nuklearnej wobec Zachodu, ale i Ukrainy (Mills 2023, s. 7-10).

Mimo to, w białoruskiej komunikacji strategicznej silnie nacechowanej toporną propagandą, w półtora roku po wybuchu wojny, latem 2023 r., obecne są regularnie zarzuty o to, że to strona m.in. polska (czym *de facto* odgrzewa się narrację niezującego już rosyjskiego parlamentarzysty Władimira Żyrinowskiego), ma montować koalicje chętnych NATO. Że to one mają agresywne zamiary, w pierw okupacyjne, następnie aneksyjne wobec – uznanej jako domniemanie nieopłacalnej pod względem wsparcia, przegranej niedługo – Ukrainy (Żochowski 2023).

Jednak zdaniem Artema Schaibmana działaniami przywództwa Białorusi powoduje realna obawa o tytułowe – pozostawanie we mgle bądź postawienie w ogniu rosyjskiego rewizjonizmu. Spektrum białoruskich obaw (uwierzytelnianych próbami kompensowania swojego mariażu z polityką Kremla, poprzez budowanie atrakcyjności i wrażenia przydatności Białorusi w oczach przywództwa Chin (Slunkin i inni 2023, s. 7) może wg Schraibmana stanowić katalog zagrożeń (Schraibman, 2023):

- (mimo jednoczesnej narracji o dekompozycji ukraińskiej państwowości przez koalicje zachodnie) próby zachodniego wykorzystania wsparcia Ukrainy do obalenia obecnego białoruskiego reżimu;
- militaryzacji białoruskiej opozycji;

- zachodniego wspierania Ukrainy w atakach na Białoruś, realizowanych na wzór ataków na terenie Rosji;
- finalnie także perspektyw nuklearnej wymiany pomiędzy Rosją i NATO, z potencjalnymi celami Zachodu (unikając celów na terenie rosyjskiego mocarstwa nuklearnego) na Białorusi.

Jak ocenia Paweł Kowal, polityka wojenna Łukaszenki, istotnie doprowadziła do kolizji i sprzeczności ze stroną (słabo przekonanej o słuszności inwazji Rosji na Ukrainę) krajowej opinii społecznej. Czym białoruski, nieuznawany na świecie, prezydent jeszcze bardziej wzmocnił i utrwalił w stymulowaniu wewnętrznej legitymizacji – zależność od Rosji. Jednocześnie, głosząc przekonująco swoje obawy, wiedząc o niskim poziomie zaufania pomiędzy obozem Wołodymira Zeleńskiego, a środowiskiem Swiatłany Cichanuoskiej (Kowal 2023), odpowiednio podgrzewa zainteresowanie Kremla ewentualnym ryzykiem „piątej kolumny” tej, lub innej anty-establishmentowej kooperacji. Pewnym ryzykiem dla Łukaszenki w przypadku szerszego i dobitniejszego zaangażowania Białoruś w inwazję na Ukrainę, mogą być bardziej niż w poprzednich falach sprzeciwu – zasilane emigracyjnymi aktywami – próby wsparcia białoruskiego ruchu antywojennego (Biziukova, Bystryk 2023).

Bieżącymi konsekwencjami uwikłania, a przede wszystkim kolarzenia Białorusi z wizerunkiem „niechętnego współ-agresora” są, jak wylicza Christopher Jakoubek z czesko-słowackiego portalu „Security Outlines”, kwestie niezwykle ważne dla białoruskiej państwowości. Są to uderzające w podstawy autorytarnej prosperity: kolejne fale zagranicznych sankcji gospodarczych, odpływ ważnych specjalistów ds. rozwoju państwa, konieczność budowy nowej „milicji ludowej”, utrata znaczącego dla Białorusi ukraińskiego rynku czy odsłonięcie w wyniku dokonanej dymisji – wielu dyplomatów – nastrojów sprzeciwiania się wojnie. O wiele poważniejsze konsekwencje zdaniem Jakoubka może przynieść jednak, właśnie: ośmielenie opozycji, skuteczna obrona i przetrwanie Ukrainy, jak i w domyśle – powodowana jednoznacznie niekorzystnym dla Putina rozstrzygnięciem wojny - spirala problemów Kremla (Jakoubek 2023).

Wariantowość trwałych konsekwencji pozostawiania we mgle lub ogniu rosyjskiego rewizjonizmu na Ukrainie (choć jednocześnie uwzględniającą czynniki efektów szerszej rywalizacji z Zachodem), prezentuje, w oparciu o ocenę stanu – lipca 2023 – Katsiaryna Lozka. Wg tej autorki, możliwe scenariusze i związane z nimi następstwa, to (Lozka 2023):

- wojenna klęska Rosji – w wyniku której, dochodzi ponownej „ewaluacji lojalności białoruskich elit”, jak i diametralnej deprecjacji atrakcyjności dalszej kooperacji z Rosją, co jest powiązane z przybraniem na sile tendencji demokratycznych, choć przy nieoczekiwanym zmęczeniu kolejną falą rewolucyjną i brakiem woli angażowania się w ten proces – Zachodu;
- prolongata *status quo*, czyli pełzająca wojna – w wyniku której utrzymuje się wydatne, ale bierne wsparcie Rosji przez Białoruś, cementuje się uzależnienie

Mińska od Moskwy, co jednocześnie doprowadza do dalszych pęknięć i defragmentacji opozycji – wywołującej w tym przypadku, jednakże, zwielokrotnione wsparcie opozycji przez Zachód;

- pełnoskalowe zaangażowanie militarne wojsk białoruskich – w wyniku, którego, Białorusią targają zarówno presja i mechanizmy zewnętrznej izolacji Białorusi na arenie międzynarodowej, realne rozłamy establishmentu, jednakże również represyjna marginalizacja opozycji.

Najnowsza historia białorusko-rosyjska, w krótkiej syntezie Aliaksandra Kudrytskiego w *Washington Post*, to relacja personifikowana istotnie Łukaszenką i Putinem. Wzajemne znaczenie tych politycznych liderów ukazują wg Kudrytskiego, zachowania (Kudrytski, 2023):

- z jednej strony podkreślania białoruskiej niezależności, mimo pozostawiania Mińska na energetycznej, rozwojowej i finansowej „kroplówce” Kremla, jak również perspektyw utrzymywania stabilności wewnętrznej w uzależnieniu od rosyjskiego wsparcia,
- z drugiej strony nieprzekraczanie pewnych granic apodyktyzmu Moskwy wobec Mińska (Putina wobec Łukaszenki) w związku (w mniejszym stopniu) „uszaniem gościnności” na Białorusi i wąską możliwością dyplomatycznych podróży (*Vide*: Putin i Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze), a bardziej w związku z szeroką gamą przeznaczania i roli Białorusi w neorewizjonistycznym planie Kremla. Anonsując tygodniowe manewry wojskowe OUBZ w zachodniej Białorusi na początku września 2023 r. pod kryptonimem „Braterstwo Bojowe 2023”, Aleksander Łukaszenka uspokajał, że „nie będzie ataku na nieszczęsną Polskę” (Szoszyn 2023). Niedługo wcześniej, ekspediował, testując także dla NATO - w polską przestrzeń powietrzną – białoruskie śmigłowce. W innym znamienym i reprezentatywnym casusie, poczuł się pod wpływem „sukcesu” prowadzonej „mediacji” między Putinem, a Prigożynem, na siłach, by dając kontraktorom Grupy Wagnera blisko Mińska schronienie (co *de facto* groziło długofalowo, w związku z zaproszeniem do siebie tzw. Wagnerowców – utratą wewnętrznego monopolu na przemoc), dysponować ich do „rajdów w Rzeszowie” lub też na „Przesmyku Suwalskim” (Ilyash 2023).

Białoruska badaczka spraw międzynarodowych i zagadnień politycznych, Katsiaryna Shmatsina z Uniwersytetu w Virginii ocenia, iż „przyszłość Białorusi” nie została jeszcze „wryta w kamieniu”, więc nic obecnie nie jest jeszcze przesądzone. Jednakże ważnym czynnikiem losów obecnej państwowości Białorusi, mogącym przesądzić o jej przyszłości wg antycypującej wydarzenia Shmatsiny, jest fakt wojennego „przekroczenia racjonalnej kalkulacji” po stronie Kremla, który ogarnęła w związku z solidną obroną ukraińską, „geopolityczna gorączka” (Shmatsina 2023, s. 3). Dla jej „zbiecia”, niezbędne może okazać się wsparcie w zasadzie jedyne go sojusznika - Białorusi, na który (w świetle odmowy wsparcia ze strony innych uczestników Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym) ma wciąż apodyktyczny wpływ. Perspektywę tę należy jednak warunkować ostrożną ewaluacją potencjalnie dużego

ryzyka dla stabilności newralgicznego fragmentu imperialnej układanki Moskwy. Ruch ten może aktywować lawinę wszystkich ryzyk i negatywnych konsekwencji dla Białorusi, o których była mowa w niniejszym artykule. Analogiczny wpływ może przynieść również dla skali projekcji geopolitycznej projekcji Moskwy, warunkującej przecież jej przetrwanie w obecnych parametrach geopolitycznych. Bowiem nawet, gdy Moskwa będzie musiała podpisać średnio korzystny układ pokojowy z Ukrainą (choć raczej nie przed wynikami wyborów prezydenckich w Rosji w 2024 r.), w dalszym ciągu, dzięki utrzymaniu w swojej orbicie Białorusi – Putin może zachować integralność wewnętrzną Rosji i legitymizację swej władzy. Wówczas wciąż zachowa wypadową przestrzeń projektowania swojego rewizjonizmu w przyszłości z terenu Białorusi.

Wnioski

Polityka bezpieczeństwa, w tym wybitnie polityka zagraniczna Białorusi, jest nacechowana ogromną dozą barwnej deklaratywnej arogancji, przerysowanej asertywności i pozorów niezależności, jak i konsternującej niepewności, co do wypowiedzianych słów, rekontekstualizowanych dodatkowo określonymi działaniami reżimu.

Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę, należy pozytywnie zweryfikować umiejscowioną w prologu niniejszego artykułu – hipotezę badawczą. Bowiem:

- generalnie przełożenie strategicznych intencji „Wielkiego Brata” z Moskwy ma wciąż dominujące znaczenie dla proporcji wpływów na działanie Państwa Związkowego Rosji i Białorusi, a więc finalnie również samej Białorusi. Dotyczy to zarówno polityki zagranicznej, jak i wewnętrznej;
- biorąc pod uwagę systemową korelację sytuacji na Białorusi i w Rosji, należy wskazać krzyżową zależność białoruskiej polityki zagranicznej od sytuacji wewnętrznej w Rosji, jak również warunkowanie polityki wewnętrznej (i zagranicznej) Białorusi, sytuacją międzynarodową Rosji. Rosyjski rewizjonizm utrzymuje Białoruś na odpowiednim dystansie wpływu i kontroluje oddziaływanie sił zewnętrznych wobec niej;
- w sposób koncesjonowany, także w świetle promowanego bardzo długo w świecie rosyjskiego wizerunku (bądź co bądź sterowanej, ale „demokracji”) Rosja pozwalała na kontrolowalną decyzyjność Mińska, co do jej polistrategii czy rozwoju relacji zewnętrznych, z określonymi „wystąpieniami” wobec Kremla – włącznie;
- w strukturze relacji (między niezależnie od teatru zbliżeń lub oddaleń Moskwy i Mińska), dominuje wciąż archaiczne rozumienie przywództwa wykorzystującego satelickość do asymetrycznej realizacji swoich własnych celów (choć przy minimalnym spełnianiu oczekiwań mniejszego partnera);

jest ono realizowane poprzez wywieranie w kontekście własnych celów, przy wykorzystaniu krępującej presji na mniejsze państwo; takie uzależnienie nie pozwala Białorusi, mimo reaktywnych, a przez to niespójnych - „salt”, subwersji i presupozycji dyplomatycznych Łukaszenki, na skuteczne odcięcie się od rewizjonizmu Rosji (z pełną mocą ukazującego od inwazji 24 lutego 2022 r.), gdyż zarówno poprzez wyrazy wsparcia dla Moskwy, jak i dopuszczalne afronty;

- słaba i nieusatysfakcjonowana, rewizjonistyczna Rosja ponadto, mimo wywoływania określonych konieczności prowadzenia przez Białoruś polityki zagranicznej w trudnych uwarunkowaniach zarzutów i oskarżeń społeczności międzynarodowej, upraszcza paradoksalnie funkcjonowanie Białorusi, biorąc pod uwagę główne uwarunkowanie, czyli dyktat Moskwy (i determinacji, co do pozostania Mińska w jej orbicie), sytuując ją po stronie, a przede wszystkim – nie przeciwko - Rosji.

W obliczu powyższego, uprawnioną jest konstatacja, iż tytułowa „mgła” rosyjskiego rewizjonizmu (m.in. klimat obłożonych – białoruskiej i rosyjskiej - twierdzy, snucia się permanentnie wrogów wewnętrznych i konieczności przeciwdziałania wrogom, chęci zniszczenia ich wizji świata) daje Białorusi legitymizującą osłonę i wytłumaczenie określonych działań dla „racji stanu” – kreowanej przez białoruski autorytaryzm. Zaś białoruska troska o to, by „ogień” (skuteczność agresywnych, satysfakcjonujących statusowo rosyjskich mocarstwowych wysiłków) rosyjskiego rewizjonizmu nie przygasł, wynika z bezprecedensowo mniejszej faktycznie autonomii, względem np. wpływu Rosji na Kazachstan i warunkuje otrzymywaną tolerancję, co do przetrwania reżimu białoruskiego ze strony Kremla.

Jednocześnie, mimo tego, że wsparcie Rosji przez Łukaszenkę bywa (podobnie jak barwne bywają próby zapewnień o białoruskiej asertywności) efektownie lojalne, raczej dowodzi to tego, że Łukaszence strategicznie zależy na tym (jeśli nie jest możliwe, by jak bywało przed 2014 r., korzystać obecnie z podłączenia pod tranzytowe zachodnie powiązania Moskwy), by:

- białoruskie podtrzymywanie „ognia” rewizjonizmu Kremla było solidnie zamglone, służące jej interesom i niepalące znanym mostów dla pragmatycznego zwrotu w relacjach z potrzebnym jej rozwojowo partnerami;
- jak również oczywiście na tym, by dbać o to, by ten ogień, poprzez sprawdzoną „krnąbrną lojalność” tudzież „charakterną satelickość”, tak jak to długo możliwe, stanowił zaporę przed tym, że ten ogień nie rozprzestrzeni się w stronę jego reżimu i perspektyw sukcesji władzy w Mińsku.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Astapenia, R., 2023. Rethinking Western policy towards Belarus. Briefing Paper, Russia and Eurasia Programme – April [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2023-04/2023-04-04-western-policy-belarus-astapenia.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [2] Baggiani, G., 2020. The sensitive strategic position of Belarus between the Russian Federation, EU and NATO. NATO Defense College Foundation Paper [online]. Dostępne pod adresem: <http://www.natofoundation.org/wp-content/uploads/2020/02/NDCF-Baggiani-Paper-050220.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [3] Bidziura, M., 2023. Ewolucja retoryki Aleksandra Łukaszenki w sprawie inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę (styczeń-październik 2022 roku). Komentarze/Polityka – nr 34. Centrum Europy Wschodniej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie [online]. Dostępne pod adresem: <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2023/0621/135811-cew-komentarz-nr34.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [4] Biziukova, V., Bystryk, A., 2023. The Belarusian democratic movement and Russia's war on Ukraine, LSE Conflict and Civicness Research Group, PeaceRep – Peace and Conflict Resolution Evidence Platform [online]. Dostępne pod adresem: <https://peacerep.org/wp-content/uploads/2023/04/Belarus-Report-1.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [5] Chesnut, M., 2023. US/NATO-Russian Strategic Stability and the War in Ukraine. CNA occasional paper [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.cna.org/reports/2023/06/US-NATO-Russian-Strategic-Stability-in-Ukraine.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [6] Douglas, N., 2023. Belarus: „Securitization” of State Politics and the Impact on State-Society Relations. Nationalities Papers 51(4), 855-874.
- [7] Ferris, E., 2023. Could Russia's Reliance on Belarus be it's Soft Underbelly? Defence, Politics and Logistics, RUSI - Royal United Services Institute [online], Dostępne pod adresem: <https://static.rusi.org/could-russias-reliance-on-belarus-be-its-soft-underbelly.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [8] Ilyash, I., 2023. Why did Lukashenka invite Wagner rebels to Belarus? Open Democracy [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/belarus-lukashenka-deal-wagner-putin-prigozhin/> [dostęp: 8.08.2023].
- [9] Jakoubek, K., 2023. Belarus and the Consequences of the Russo-Ukraine War [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.securityoutlines.cz/belarus-and-the-consequences-of-the-russo-ukraine-war/> [dostęp: 8.08.2023].
- [10] Katerynych, P., 2023. Propaganda at Play: A Thematic Analysis of Belarusian Media Narratives in the Context of the Russo-Ukrainian War. Media Literacy and Academic Research 6(1), 23-39.
- [11] Karolak-Michalska, M. 2017. Byłe republiki ZSRR wobec aneksji Krymu do Rosji – analiza porównawcza reakcji państw. Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość, XIV, 333-348.
- [12] Kłaczyński, R., 2017. Federacja Rosyjska i Republika Białoruś na przełomie XX i XXI wieku: studium historyczno-polityczno-gospodarcze. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- [13] Kłysiński, K., 2023. Iron curtain on Belarus' western border: Does the crisis in Minsk's relations with it's Baltic neighbours threaten Belarusian independence?, BSR Policy Briefing series 4/2023 [online]. Dostępne pod adresem: https://www.centrumbalticum.org/files/5690/BSR_Policy_Briefing_4_2023.pdf [dostęp: 8.08.2023].
- [14] Kłysiński, K., Żochowski, P., 2023a. Orientacja na przetrwanie. Białoruskie elity polityczne i biznesowe po roku 2020. Punkt Widzenia nr 88. Ośrodek Studiów Wschodnich [online]. Dostępne pod adresem: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/PW_88_Orientacja-na-przetrwanie_net_2.pdf [dostęp: 8.08.2023].

- [15] Kłysiński, K., Żochowski, P., 2023b. Współagresor zdystansowany. Mińsk wobec udziału w wojnie przeciwko Ukrainie. Komentarze OSW [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-02-10/wspolagresor-zdystansowany-minsk-wobec-udzialu-w-wojnie> [dostęp: 10.08.2023].
- [16] Kowal, P. 2023. Two Belaruses. Geopolitical Intelligence Services AG [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.gisreportsonline.com/r/belarus-russia-ukraine/> [dostęp: 8.08.2023].
- [17] Kozłowski, A.R., 2015. Geopolityczne przemiany białoruskiej przestrzeni cywilizacyjnej. Warszawa: CeDeWu.pl.
- [18] Kudrytski, A., 2023. Why Belarus Is Helping Russia in It's War in Ukraine [online]. Washington Post. Dostępne pod adresem: https://www.washingtonpost.com/business/energy/2023/07/07/ukraine-russia-conflict-why-belarus-and-lukashenko-are-in-lockstep-with-putin/4508d872-1cbf-11ee-be41-a036f4b098ec_story.html [dostęp: 8.08.2023].
- [19] Lozka, K., 2023. Policy Report How Russia's War on Ukraine Can Impact Belarus – 3 Scenarios. Visegrad Insight [online]. Dostępne pod adresem: <https://visegradinsight.eu/policy-report-how-russias-war-on-ukraine-can-impact-belarus-3-scenarios/> [dostęp: 8.08.2023].
- [20] Marshall, T. 2017. Więźniowie geografii, czyli wszystko, co chciałbyś wiedzieć o globalnej polityce. przeł. Filipowski, F., Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, cop.
- [21] Matsukevich, P., Astapenia, R., 2022. The degradation of Belarusian Foreign Policy: A proposed course correction. Friedrich Ebert Stiftung Briefing Paper, December 2022. Dostępne pod adresem: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/belarus/19866.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [22] Mills, C., 2023. Russia's use of nuclear threats during the Ukraine conflict. Pobrane z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9825/CBP-9825.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [23] Olędzka, J., 2022. Białoruś jutra rodzi się dziś – nowe wektory narracji propagandowej reżimu Aleksandra Łukaszenki. W: Olędzka J., Rust M. (red.), Białoruś w fazie rosyjskiej okupacji hybrydowej. Raport VII. Warszawa: Studium Europy Wschodniej, Uniwersytet Warszawski. Pobrane z: https://studium.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/01/Raport_Grupa_7.pdf [dostęp: 8.08.2023].
- [24] Pieczyński, M., 2022. Granice propagandy: Łukaszenka i Putin na wojnie hybrydowej z Polską. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- [25] Selhorts, T., 2023. Limits of Russian operational art. How Russia failed to achieve a swift victory in the 2022 Russia-Ukraine conflict, Militaire Spectator 192(5): 232-247, Pobrano z: https://militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/artikelen/Selhorst_BW_MP_2023_05_v2.pdf.
- [26] Sheftalovich, Z., 2023. Bulwersujące słowa Łukaszenki. „To nasz jedyny błąd” [online]. Onet Politico. Dostępne pod adresem: <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/lukaszenko-jedynym-bledem-bylo-to-ze-nie-wykonczyliśmy-ukrainy-w-2014-r/h7ljgb7> [dostęp: 8.08.2023].
- [27] Shmatsina, K., 2023. The Prospects for Belarus in 2023 in the Light of Russia's War in Ukraine: The Future Is Not Set in Stone. SCEEUS Guest Commentary 15 [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeu/the-prospects-for-belarus-in-2023-in-the-light-of-russias-war-in-ukraine-the-future-is-not-set-in-stone.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [28] Shraibman, A., 2023. Self-Fulfilling Prophecy: Could Lukashenko Accidentally Manifest an Attack on Belarus?, Carnegie Endowment for International Peace [online]. Dostępne pod adresem: <https://carnegieendowment.org/politika/90220> [dostęp: 8.08.2023].
- [29] Sivitsky, A., 2020. Belarus: Between Non-Alignment, Neutrality, and Strategic Autonomy Options. Caucasus Strategic Perspectives, 1(1), 91-108.
- [30] Slunkin, P., 2022. Putin's last ally: Why the Belarusian army cannot help Russia in Ukraine. European Council on Foreign Relations [online]. Dostępne pod adresem: <https://ecfr.eu/article/putins-last-ally-why-the-belarusian-army-cannot-help-russia-in-ukraine/> [dostęp: 8.08.2023].

- [31] Slunkin, P., Shraibman, Bikanau P., Korshunau H., Bornukova K., Lvovskiy L., 2023. Belarus change tracker, Friedrich Ebert Stiftung, Briefing: December 2022-February 2023[online]. Dostępne pod adresem: <https://library.fes.de/pdf-files/bueoros/belarus/20148-20230322.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [32] State Security Department of the Republic of Lithuania, Defence Intelligence and Security Service under the Ministry of National Defence. 2023. National Threat Assessment [online]. Dostępne pod adresem: <https://kam.lt/wp-content/uploads/2023/03/Assessment-of-Threats-to-National-Security-2022-published-2023.pdf> [dostęp: 8.08.2023].
- [33] Szerepka, L. 2016. Oblicza Białorusi: zapiski Ambasadora. Białystok: Fundacja Sąsiedzi.
- [34] Szoszyn, R. 2023. Na Białorusi ćwiczenia przy granicy. Łukaszenko: Nie zaatakuję Polski. Rzeczypospolita [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.rp.pl/swiat/art39013081-na-bialorusi-cwiczenia-przy-granicy-lukaszenko-nie-zaatakuj-polski> [dostęp: 29.08.2023].
- [35] Świder, K., 2015. Rosyjska świadomość geopolityczna a Ukraina i Białoruś (po rozpadzie Związku Radzieckiego). Warszawa: Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk.
- [36] Tymanowski J., 2017. Rola i znaczenie Republiki Białoruś we współczesnej Europie. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- [37] Usov, P., 2020. Evolution of the Belarus-Russia Union State: from integration to attempts of incorporation. *Studia i analizy nauk o polityce*, (1), 95-108.
- [38] Waleński, T. 2023. Kuriozalne gratulacje Łukaszenki dla Ukrainy. „Możemy to zrobić” [online]. Dostępne pod adresem: <https://wiadomosci.wp.pl/lukaszenka-sle-gratulacje-ukraincom-i-sklada-deklaracje-wierze-ze-mozemy-to-zrobic-6933937528945568a> [dostęp: 25.08.2023].
- [39] Walker, N. 2023. Conflict in Ukraine: A timeline (2014-eve of 2022 invasion). House of Commons Library [online]. Dostępne pod adresem: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9476/CBP-9476.pdf> [dostęp: 28.08.2023].
- [40] Wawrzusiszyn, A. 2022. Neoimperializm w polityce bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. *Cybersecurity and Law*, 8(2), 265-277.
- [41] Wierzbowska-Miazga, A. 2021. Republika Białoruś czy republika Białoruska? *Prace OSW (CES Studies)*, 23-32.
- [42] Zogg, B., 2022. Minsk's Signals: Belarus and the War in Ukraine. *Policy Perspectives* 10(14), 1-4, [online]. Dostępne pod adresem: https://www.research-collection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/582139/2/PP10-14_2022-EN.pdf [dostęp: 8.08.2023].
- [43] Zverev, Yu.M., Mezhevich, N.M., 2020. The Republic of Belarus and the Kaliningrad region of Russia as a sub-regional security complex. *Baltic Region*, 14(3), 64-82.
- [44] Żochowski, P., 2023. Russia and Belarus accuse Poland of preparing aggressive plans. Centre for Eastern Studies. Dostępne pod adresem: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2023-07-24/russia-and-belarus-accuse-poland-preparing-aggressive-plans> [dostęp: 8.08.2023].